

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/337160320>

Концептуалізація попередження та протидії непотифічній практиці в Україні

Article · February 2019

DOI: 10.5281/zenodo.3534936

CITATIONS

0

READS

3

1 author:

Viacheslav Hladky

Volodymyr the Great Educational and Scientific Institute of Law

55 PUBLICATIONS 8 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

ARTIFICIAL-INTELLIGENCE-AI-GLOBAL-PORTAL [View project](#)

Certificate of Participation [View project](#)

Юридична Україна

ЩОМІСЯЧНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

№ 1-2 (193-194)

Заснований у січні 2003 р.

Співзасновники:

Київський регіональний центр
Національної академії правових наук України,

Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України,

ТОВ "Юрінком Інтер"

Видавець: ТОВ "Юрінком Інтер"

Згідно з постановою президії Вищої атестаційної комісії України від 28.12.2017 р.
№1714 журнал "Юридична Україна" включено до переліку наукових фахових
видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття
наукових ступенів доктора і кандидата юридичних наук.

Київ – 2019

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

О. Л. Копиленко —
доктор юридичних наук, професор
(голова ради),

О. В. Скрипнюк —
доктор юридичних наук, професор
(заступник голови ради),

В. В. Коваленко —
доктор юридичних наук, професор,

О. О. Кот —
доктор юридичних наук,

О. Д. Крупчан —
доктор юридичних наук,

Є. Б. Кубко —
доктор юридичних наук, професор,

В. В. Луць —
доктор юридичних наук, професор,

В. Т. Маляренко —
доктор юридичних наук, професор,

М. І. Панов —
доктор юридичних наук, професор,

Д. М. Притика —
доктор юридичних наук,

П. М. Рабінович —
доктор юридичних наук, професор,

М. В. Руденко —
доктор юридичних наук, професор,

М. Ф. Селівон —
кандидат юридичних наук,

М. О. Теплюк —
доктор юридичних наук,

В. М. Шаповал —
доктор юридичних наук, професор,

В. І. Шахун —
доктор юридичних наук, професор,

Ю. С. Шемшученко —
доктор юридичних наук, професор.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

О. Д. Крупчан —
доктор юридичних наук
(голова колегії),

В. С. Ковальський —
доктор юридичних наук
(заступник голови колегії),

А. Б. Гриняк —
доктор юридичних наук,

М. К. Галянтюк —
доктор юридичних наук,

О. Л. Копиленко —
доктор юридичних наук, професор,

В. В. Луць —
доктор юридичних наук, професор,

О. П. Орлюк —
доктор юридичних наук, професор,

В. Д. Примак —
доктор юридичних наук,

О. В. Скрипнюк —
доктор юридичних наук, професор.

Журнал рекомендовано до друку Вченою радою Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України
(протокол № 2 від 27.02.2019 р.).

© Юрінком Інтер, 2019

ЗМІСТ**ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

Савчин М. В. Право на самовизначення та сецесія 4

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Барабаш Б. А. Основные направления конституционно-правовых исследований в ведущих странах мира 17

Крусян А. Р. Конституційно-правовий статус з'їзду представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ: проблеми та напрями їх вирішення 27

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Іншеков М. В., Любутіна Я. В. Тактика дій працівників Національної поліції у малих групах при виконанні службових завдань в умовах міста 38

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАУКИ

Лизогуб Я. Г. Науковий нарис законодавчих прогалин у злочинах терористичної спрямованості 42

Семенюк О. Г. Механізм зародження терористичного руху 47

ТРУДОВЕ ПРАВО

Кохан Н. В. Вирішення трудових спорів у спрощеному позовному провадженні 55

ПРИВАТНЕ ПРАВО

Волощук О. Т., Гетманцев М. О. Арбітраж АД НОС: поняття та специфічні риси 60

КОНКУРС НА ПУБЛІКАЦІЮ КРАЩИХ СТУДЕНТСЬКИХ ТА АСПРАНТСЬКИХ РОБІТ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Динник І. П. Механізми реформування судової системи в Україні: реалії та очікування 69

Гладкий В. В. Концептуалізація попередження та протидії непотифічній практиці в Україні 72

Гальченко В. С. Корупція і безпечне довкілля 76

Єтушенко О. Корупція і права людини 79

Подолька Т. О. Створення спеціалізованих судових органів як спосіб боротьби з корупцією (на прикладі Вищого антикорупційного суду) 82

РЕЦЕНЗІЯ

Погрібний С. О. Публічні інтереси у цивільному судочинстві та конституційному провадженні: міжгалузевий погляд на захист 86

В. В. Гладкий,

аспірант Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ НЕПОТИФІЧНІЙ ПРАКТИЦІ В УКРАЇНІ

Непотифічна практика, як вид фаворитизму (окремої форми корупції), може бути поділена на два види (залежно від характеру її впливу на суспільство), а саме:

(1) суспільно шкідлива непотифічна практика, що виявляється в організації та існуванні непотифічних відносин (незважаючи на мету і завдання їх організації та існування), в межах яких не було вчинено жодних інших зловживань, обумовлених цими відносинами. Тобто, навіть якщо сторони відповідних корупційних відносин не планували чи ще не встигли вчинити корупційні діяння, обумовлені *непотифічною змовою*, організація цих відносин презюмує їх соціальну шкідливість (адже ними порушується антикорупційне законодавство, законодавство про державну службу, знижується довіра суспільства до державних органів, створюється середовище для панування корупції у державних органах тощо);

(2) суспільно небезпечна непотифічна практика, котра виявляється в тому, що *непотифічні змовники*, організувавши відповідні корупційні відносини, функціонують у них, переслідуючи спільну мету — вчинення корупційних відносин найбільш оптимальним чином, використовуючи можливості цих відносин.

Шкідливий та суспільно небезпечний сутнісний характер об'єктивації непо-

тизму вказує на те, що непотифічна практика повинна розглядатись як фактична підстава для притягнення відповідних змовників до юридичної відповідальності. Утім, вказане питання у реальній дійсності викликає особливі питання, обумовлені недосконалістю чинного законодавства та, відповідно, правозастосовної практики. Зокрема, аналізуючи наявну відповідну судову практику, доходимо висновку, що особи, котрі порушують обмеження спільної роботи близьких осіб, притягуються до адміністративної відповідальності, головним чином за ст. 172-7 КУпАП, тобто за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Утім, в означеному контексті слід мати на увазі, що поняття «конфлікт інтересів» не є тотожним поняттю «спільна робота близьких осіб». Звісно, у загальному сенсі слід погодитись із українським вченим І. П. Лопушинським, котрий зазначає, що «з конфліктом інтересів досить тісно пов'язані такі негативні явища як зловживання службовим становищем, фаворитизм, непотизм (кумівство) і корупція, що розвивається на їх основі» [1, с. 12]. З огляду на це, зазначимо: хоча види фаворитизму не є основою для корупції, а вже є корупцією, не викликає сумнівів сутнісна «близькість» непо-

тизму та конфлікту інтересів у силу того, що так чи інакше усі форми корупції пов'язані із дисбалансом інтересів (задоволення приватних інтересів за рахунок публічних, хоча «конфлікт інтересів» у сенсі норм антикорупційного законодавства не завжди є основою для корупції).

При цьому слід мати на увазі, що інтерес є «увагою до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимсь, чимсь; цікавість, захоплення», а також «вага, значення» [2, с. 509]. Відтак, інтерес є реальною причиною діяльності соціальних суб'єктів, що «спрямована на задоволення певних потреб та мотивів особистостей і соціальних груп». І. П. Лопушинський з цього приводу справедливо зазначає, що «специфіка інтересів визначається насамперед становищем і роллю цих суб'єктів у системі суспільних відносин, оскільки відомо, що суспільство — це соціальний організм, який складається із сукупності відносин, взаємодіючих суб'єктів, які мають свої інтереси, що можуть не збігатися один з одним» [1, с. 12]. При цьому поняття «конфлікт» у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» (укладач і головний редактор В.Т. Бусел) тлумачиться як «зіткнення протилежних інтересів; думок, поглядів; серйозні розбіжності; гостра суперечка» [2, с. 570]. З огляду на це, можемо дійти висновку, що «конфлікт інтересів» у загальному сенсі — це зіткнення протилежних зацікавленостей соціальних суб'єктів кимсь, чимсь.

Поряд із тим, у контексті діючого антикорупційного законодавства України «конфлікт інтересів» розглядається як «потенційний» та «реальний» конфлікт інтересів. При цьому відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» під поняттям «потенційний конфлікт інтересів» слід розуміти «наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень». Поняття «ре-

альний конфлікт інтересів» законодавцем у вказаному нормативно-правовому акті тлумачиться як «суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень». З огляду на це, слід проаналізувати основні ознаки конфлікту інтересів. Наприклад, український вчений С. В. Рівчаченко до ознак конфлікту інтересів відносить: (1) за своєю сутністю конфлікт інтересів є суперечністю, протиріччям, неспівпадінням спрямованості інтересів; (2) двома складовими конфлікту виступають приватний інтерес особи та її службові та представницькі повноваження, які створюють для неї відповідні обов'язки публічного характеру; (3) конфлікт інтересів створює реальну загрозу вчинення неправомірних дій з боку особи, яка його має, з метою задоволення свого приватного інтересу; (4) широке легальне тлумачення приватного інтересу як одного із чинників конфлікту інтересів, який має як матеріальний, так і нематеріальний характер, може виникати у результаті участі особи у різноманітних суспільних відносинах; (5) конфлікт інтересів розподіляється на рівні законодавства на два види: реальний та потенціальний, при цьому останній за своєю сутністю не є конфліктом; (6) чітко визначено законом коло осіб, у яких може виникнути конфлікт інтересів, який буде потребувати відповідного запобігання та врегулювання [3, с. 26—27].

Таким чином, якщо конфлікт інтересів є порушенням, пов'язаним з корупцією, то непотизм, як ми вже зазначали, будучи видом фаворитизму (форма корупції), є специфічним проявом феномена корупції. Разом із цим, слід наголосити також на тому, що конфлікт інтересів є базисом не лише непотифічної практики. Зокрема, конфлікт інтересів може мати об'єктивний вияв у наступних діях: (1) отримання держслужбовцем на-

город чи подарунків від суб'єктів, щодо яких ним здійснюються контрольні, наглядові функції; (2) участь державного службовця у прийнятті рішення про закупівлю державним органом товарів, послуг підприємства, організації керівником (працівником) якої є особа, з якою пов'язаний приватний інтерес держслужбовця (цією особою не обов'язково має бути лише близька службовцю особа); (3) членство (участь) державного службовця у комерційних організаціях тощо.

Власне, на цю ж обставину звертає увагу проф. Т. Е. Василевська, яка обстоює справедливу думку, що конфлікт інтересів не лише є «однією із найбільш гострих проблем державного управління, невирішеність якої підриває довіру суспільства до влади, утруднює формування партнерських відносин з громадою, негативно впливає на ефективність та результативність державно-управлінської діяльності», але й також «стає потенційним джерелом корупційних дій» [4, с. 106]. Цієї ж позиції дотримується також провідний український кримінолог В. В. Пивоваров, вказуючи на те, що практика свідчить, що «корупційні прояви часто зумовлені конфліктом інтересів службовців», що є проблемою, до якої неможливо ставитись легковажно [5, с. 102, 105].

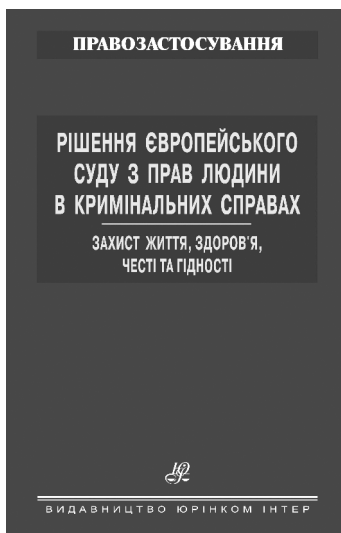
Таким чином, недостатність правового регулювання запобігання та протидії корупції в означеному питанні та наявна практика притягнення учасника непотифічних відносин до юридичної відповідальності на підставі норм про порушення вимог щодо недопущення конфлікту інтересів є очевидно абсурдною. Цю абсурдність можна порівняти лише з наступною гіпотетичною ситуацією: у КК України міститься стаття «Злочинні діяння проти життя та здоров'я особи» (замість статей розділу II українського закону про кримінальну відповідальність), за якою, таким чином, до кримінальної відповідальності притягують-

ся особи, які вчиняли: умисне вбивство; умисне легке тілесне ушкодження; порушення прав пацієнта, яке не спричинило жодних тяжких наслідків тощо.

Отже, зважаючи на викладене, доходимо наступного висновку: (1) непотизм — це вид фаворитизму, що є формою корупції, котра ґрунтується на конфлікті інтересів та об'єктивується в ньому (корупція загалом, не у всіх випадках ґрунтується на конфлікті інтересів); (2) чинне законодавство потребує змін у частині доповнення нормами про юридичну відповідальність за порушення правил організації, здійснення та покровительства непотифічних практик, зокрема: (а) встановлення юридичної відповідальності за непотифічну практику шляхом викладення ч. 2 ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції» у новій редакції («Умисне порушення вимоги частини першої цієї статті тягне за собою відповідальність, встановлену законом»); (б) встановлення винятку із загального правила, що ґрунтується на ідеї добросовісності формального порушника обмеження спільної роботи близьких осіб, за рахунок доповнення ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції» частиною 3 (дозволить захистити добросовісних порушників розглядуваного обмеження від юридичної відповідальності, коли під час службового розслідування не буде доведено того факт, що особи, що формально перебували у непотифічних відносинах, не знали про це, не володіючи інформацією про факт їх родинних зв'язків); (в) закріплення правила щодо здійснення перевірки порушення обмеження спільної роботи близьких осіб за рахунок доповнення ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції» частиною 4; (г) закріплення порядку здійснення перевірки порушення обмеження спільної роботи близьких осіб шляхом доповнення ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції» частиною 5.

Список використаної літератури

1. Лопушинський І. П. Конфлікт інтересів на державній службі: проблеми законодавчого врегулювання в Україні // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія]. Серія: Державне управління. 2010. № 130. Вип. 117. С. 11—18.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Рівчаченко С. В. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як спосіб протидії корупції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2017. 195 с.
4. Василевська Т. Е. Конфлікт інтересів на державній службі: етичні аспекти. Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки. 2014. Вип. 1(1). С. 106—120.
5. Пивоваров В. В. Конфлікт інтересів як корупціогенний фактор корпоративної злочинності. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2017. Вип. 5. Т. 2. С. 123—127.

Рішення Європейського суду з прав людини в кримінальних справах. Захист життя, здоров'я, честі та гідності / за заг. ред. В. С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 296 с.

ISBN 978-966-667-736-8

У виданні зібрано 25 рішень Європейського суду з прав людини проти України в контексті статей кримінального кодексу України. Рішення ЄСПЛ систематизовані по відношенню до розділів та статей ККУ. У збірнику наводяться витяги 17 статей кримінального кодексу та рішення ЄСПЛ щодо дефініцій вказаних статей.

Рішення стосуються таких основоположних прав громадян, як «право на життя» — ст. 2 Конвенції; «заборона катування» — ст. 3 Конвенції; «право на свободу та особисту недоторканість» — ст. 5 Конвенції; «право на справедливий суд» — ст. 6 Конвенції.

Збірник розрахований на адвокатів, професійних суддів, правозахисників та усіх тих, хто цікавиться питаннями захисту прав людини та шукають аналогічні справи, щодо яких уже є рішення ЄСПЛ.